

Wie zoet is...

Ouders over straffen en belonen

Een onderzoek onder lezers van Mijn Geheim
en bezoekers van Ouders Online

Peter Cuyvers (Family Facts)
Ouders Online – Mijn Geheim, 30 november 2010

Ouders Online

Mijn Geheim
Gewone mensen, bijzondere verhalen

Auteur: Peter Cuyvers (pedagoog en onderzoeker, Family Facts)

Onderzoeksoepzet: Peter Cuyvers, Mijn Geheim, Ouders Online

Technische realisatie: Mijn Geheim / De Vrijbouter / Audax

Eindredactie: Justine Pardoën en Henk Boeke (Ouders Online)

Adviezen: Dr. Bas Levering

Afbeelding omslag: Jan Steen, Het Sint-Nicolaasfeest (collectie Rijksmuseum)

Vormgeving: Visual Space, Haarlem

Mijn Geheim is hét weekblad vol persoonlijke verhalen van en voor vrouwen in elke fase van hun leven.

Ouders Online is een onafhankelijke website voor ouders van kinderen van -1 tot 18.

Redactie Mijn Geheim
Burg. Krollaan 14
Postbus 100
5126 ZJ Gilze
www.mijngeheim.nl
tel: (0161) 45 73 42
e-mail: redactie@mijngeheim.nl

Ouders Online
Stadionweg 76
1077 SP Amsterdam
www.ouders.nl
tel: (020) 676 26 38
e-mail: info@ouders.nl

© 2010, Peter Cuyvers, Ouders Online, Mijn Geheim.

Wie zoet is...

Ouders over straffen en belonen.

Een onderzoek onder lezers van Mijn Geheim en bezoekers van Ouders Online

Peter Cuyvers

Ouders Online, Mijn Geheim – 30 november 2010

Inhoud

1.	Inleiding	4
2.	Respondenten en rapportage.....	4
3.	Straffen en belonen	5
	Verdrietig, maar toch ook boos	5
	Spijt van de tik die je niet gegeven hebt?	5
	Waarom straf (en door wie, behalve de ouders)?	6
	Liever belonen.....	6
	Beloning voor goede cijfers	6
4.	Algemene opvattingen over kinderen en ouderschap	7
	Opvattingen over emancipatie.....	7
	Opvattingen over opvoeding in het algemeen	7
	Feiten en opvattingen over de opvoeding van de eigen kinderen.....	8
5.	Verschillen tussen groepen	9
	Meer positieve en minder negatieve gevoelens bij hoger opgeleide moeders.....	10
	Cultuurverschillen rond belonen en straffen	10

1. Inleiding

De belangrijkste vraag die aan dit onderzoek ten grondslag ligt, is hoe ouders *straf* en *beloning* toepassen bij het opvoeden van hun kinderen. Straffen ze bewust, en op welke manier? Gebruiken ze straf bewust in combinatie met beloning? Maar ook: welke vormen van beloning gebruiken ze het liefst? Daarnaast is gevraagd naar algemene opvattingen over opvoeding, de taakverdeling tussen vaders en moeders en de mate waarin ouders denken dat hun opvoeding van invloed is op een kind.

Dit rapport is een eerste analyse. In een later stadium komen we terug op andere informatie die uit het onderzoek naar voren komt. Zoals: hoe hangen de algemene opvattingen over opvoeding en de mate waarin een kind te beïnvloeden is (dus 'nature' versus 'nurture') samen met het gebruik van straf?

Het onderzoek is opgezet door de redacties van Mijn Geheim en Ouders Online, samen met de pedagoog Peter Cuyvers van Family Facts; hij deed de analyse en schreef het rapport. De vragen zijn voorgelegd aan lezers van Mijn Geheim (via tijdschrift en website) en bezoekers van Ouders Online (via website en Twitter) in de weken 38, 39 en 40 in 2010.

2. Respondenten en rapportage

Via Ouders Online (www.ouders.nl) en de website van Mijn Geheim (www.mijngeheim.nl) hebben 1131 ouders een bruikbare vragenlijst ingevuld. De overgrote meerderheid van de respondenten bestond uit moeders (96%). Gezien de samenstelling van het lezersbestand van Mijn Geheim is het geringe aantal vaders geen verrassing.

Uit de achtergrondgegevens van de moeders blijkt dat de steekproef als het gaat om leeftijd, aantal kinderen, opleiding en inkomen, representatief is voor de Nederlandse moeders in het algemeen. Gezien de omvang van de steekproef kunnen daarom ook verschillende opleidings- en inkomensgroepen met elkaar worden vergeleken.

In 9% van de gevallen was er sprake van een of twee in het buitenland geboren ouders; bij de helft daarvan ging het om twee ouders die in het buitenland geboren waren, bij de andere helft om een Nederlandse en een buitenlandse ouder. Ook deze aantallen zijn redelijk representatief voor de Nederlandse populatie en lenen zich dus voor een vergelijking, evenals het aantal één-oudergezinnen (14%).

Een eerste indruk is dat de antwoorden van allochtone moeders en alleenstaande moeders nauwelijks verschillen van moeders uit Nederlandse twee-oudergezinnen. Maar gezien de geringere omvang van de deelsteekproeven van allochtone ouders, vaders en alleenstaande ouders hebben we van een nadere analyse daarvan op dit moment afgezien.

Deze eerste rapportage geeft dus de resultaten weer voor de 'modale' groep van Nederlandse moeders uit twee-oudergezinnen.

3. Straffen en belonen

Verdrietig, maar toch ook boos

De uitspraak “Mama is niet boos maar verdrietig”, die een beetje symbolisch is voor de meer ‘softe’ opvoedingsmethoden, geldt niet echt voor Nederlandse moeders. Het tonen van verdriet is voor maar een kwart van de moeders een veel voorkomende vorm van straf voor hun kind, terwijl de meerderheid (53%) regelmatig tot zelfs vaak boos op hun kind is. Volgens moeders is zelfs nog een grotere meerderheid van de vaders (57%) regelmatig tot vaak boos.

Overigens vinden de moeders dat zij zelf juist vaker straffen dan de vaders van hun kinderen, maar dat is een uitspraak die meer op een gevoel dan op feiten kan berusten. Bij de vergelijking tussen hen en hun partner voor concrete straffen is het beeld veel gemengder. Vaders lijken vaker dan moeders te straffen door iets af te pakken of iets leuks niet te laten doorgaan, maar de verschillen zijn nogal klein en bovendien is er maar een kleine groep vaders die aan het onderzoek heeft meegedaan.

Spijt van de tik die je niet gegeven hebt?

Wat wel duidelijk is, is de voorkeur van Nederlandse moeders voor abstracte straffen, of de meer ‘psychologische’ manier van straffen. Concrete acties zoals ‘verwijderen’ (33%), het opleggen van taken (23%) of echt iets afpakken (12%) worden veel minder vaak genoemd dan boosheid, negeren of verdriet tonen.

Maar op dit punt is nog wel een kanttekening op z’n plaats. Er is namelijk behoorlijk wat verschil tussen de antwoorden van de moeders op de vragen over het soort straf dat ze gebruiken in hun opvoeding en de antwoorden die ze geven op een aantal zeer gerichte vragen over concrete straffen, waaronder het geven van ‘tikken’ of andere fysieke straffen. Om dat verschil heel kort samen te vatten: moeders zeggen dat ze niet slaan, maar ze zeggen ook dat ze spijt hebben als ze slaan. Er zijn dus heel veel moeder die spijt hebben van de tik die ze eigenlijk nooit geven!

Hoe zit dat? Meer dan de helft van de moeders (53%) slaat hun kinderen echt helemaal nooit. Nog eens 35% doet dat ‘zelden’ en 9% ‘af en toe’. Dat zijn de cijfers voor het geven van een tik, want echt harde klappen vallen er volgens 95% helemaal nooit.

Dat klopt met de algemene opvattingen van ouders over ‘slaan’. Nederlandse ouders hebben het niet zo op slaan in de opvoeding: slechts 10% zegt dat ze echt niet kunnen opvoeden zonder hun kinderen af en toe een tik te geven. De grote meerderheid (80%) zegt het zonder die tik af te kunnen, en 10% heeft neutraal geantwoord.

Als we echter een aantal andere resultaten op een rij zetten, dan moeten we dat beeld van deze grote meerderheid die kennelijk hun kinderen nooit slaat of zou willen slaan, toch bijstellen:

- een kwart van de moeders is het niet eens met de stelling dat slaan *onder geen enkele omstandigheid* mag, omdat het mishandeling is. Omdat 15% hier neutraal in is, blijft er nog maar 60% over die het volledig eens is met deze stelling;
- 40% is het eens met de stelling dat ‘af en toe een tik geen kwaad kan’. Hier antwoordt 20% neutraal en is dus nog maar 40% het daar mee oneens. Dat is al een minderheid van

de moeders;

- ook 40% is het eens met de stelling dat af en toe een tik beter is dan een kind onder morele druk zetten; en nu is nog maar 30% is het daarmee oneens;
- en *last but not least* is er de stelling: "Ik heb spijt als ik een tik heb gegeven". Op die stelling blijken niet minder dan 860 moeders wel degelijk een reactie gegeven te hebben; dat is dus meer dan 80% met blijkbaar een feitelijke 'tik-ervaring'. Dat is een groot verschil met de 47% die had aangegeven dat ze wel eens een tik gegeven hebben. Nu heeft de grote meerderheid van deze moeders (60%) spijt van die tik(ken).

Het beeld is duidelijk: fysiek straffen komt in de praktijk waarschijnlijk veel vaker voor dan ouders zelf rapporteren.

Waarom straf (en door wie, behalve de ouders)?

Ook vroegen we *waarom* de respondenten hun kinderen straffen of belonen. Om met de straf te beginnen: vrijwel alle moeders vinden het straf waard zodra anderen worden benadeeld. Dat kan gaan om iemand pijn doen (fysiek of via schelden), brutaal zijn, niet luisteren, afspraken niet nakomen, liegen, dingen stuk maken, etc. Zaken als rommel maken zijn veel minder strafwaardig (36% noemt dat als reden voor straf), jezelf vies maken of het halen van slechte cijfers komt zelfs maar op 10%.

Aardig om te vermelden is ook dat moeders in meerderheid vinden dat hun kinderen ook door vreemden op straat aangesproken mogen worden bij wangedrag: 60% is het eens met die uitspraak en maar 10% is het oneens. Hetzelfde geldt voor leerkrachten: ongeveer 60% van de ouders vindt dat die hun kinderen moeten kunnen aanspreken zonder eerst overleg met de ouders te voeren; in dit geval is 20% daartegen.

Liever belonen...

Moeders rapporteren dat ze vaker belonen dan straffen: 60% stelt dat. Slechts een paar procent zegt vaker te straffen dan te belonen (de rest antwoordt dat ze het evenveel doen of niet meer weet). Sterker nog, de meeste moeders geven hun kinderen iedere dag een compliment of zelfs een beloning.

Als beloning scoort 'knuffelen' zeer hoog, net als 'leuke dingen doen' (95%), maar er is ook een grote groep ouders – ongeveer de helft – die hun kinderen systematisch beloont met cadeautjes of snoep. Een kwart van de moeders beloont met geld.

Beloning voor goede cijfers

Wanneer en waarom belonen ouders hun kinderen voor goede cijfers? Het is aardig dat je als kind kennelijk geen straf krijgt voor slechte cijfers, maar wel een beloning voor goede cijfers: maar liefst 81% van de moeders doet dat. Maar dat is bij lange na niet de meest genoemde reden: moeders blijken hun kind heel vaak te belonen 'als ze er gewoon zin in hebben' (88%). Andere vaak genoemde redenen zijn het geven van extra aandacht, geruststellen na een probleem, en het belonen van allerlei andere vormen van goed gedrag. Dat laatste voert met 96% zelfs ruim de lijst aan.

Kortom, moeders zien zichzelf blijkbaar letterlijk als een soort 'zoetmakers'. Ze gebruiken de

beloning ook om de sfeer te verbeteren (63%) of om de plooiën van een ruzie glad te strijken (59%).

Samengevat: we zien een redelijk groot verschil tussen het beeld dat moeders van zichzelf geven (en misschien ook zelf hebben) en de werkelijkheid van hun opvoedingspraktijk. In hun zelfrapportages komen ze naar voren als vooral liefdevolle en meevoelende ouders die zelden straffen en hun kinderen des te meer belonen voor goed gedrag. De meevoelende ouder, die liever belooft dan straft, is een ouder 'volgens het boekje', hoewel het in de ogen van velen een bijna 'soft' beeld is, dat aansluit bij het algemene idee dat kinderen in Nederland sterk verwend worden door hun ouders.

Onder dat beeld lijkt de werkelijkheid toch iets 'harder' te zijn. Letterlijk harder eigenlijk, omdat er wel degelijk vrijwel overal af en toe een tik wordt uitgedeeld. Een tik waarvan de meeste moeders wel spijt hebben, maar ook dat is weer naar eigen zeggen. Want in hun opvattingen domineren toch aardig wat uitspraken die het gebruik van fysieke straffen ondersteunen of zelfs noodzakelijk achten.

4. Algemene opvattingen over kinderen en ouderschap

Opvattingen over emancipatie

Nederlandse moeders zijn te karakteriseren als moderne moeders: de overgrote meerderheid (91%) vindt hun kinderen het allerbelangrijkste in hun leven. Maar die moeders vinden ook in meerderheid:

- dat vrouwen betaald zouden moeten werken (57%)
- dat alle huishoudelijke taken eerlijk verdeeld moeten worden tussen ouders (59%)
- dat twee vaders of moeders net zo goed kinderen kunnen opvoeden (79%)

Met name de opvatting dat vrouwen zouden moeten bijdragen aan het gezinsinkomen is een belangrijke indicator voor de toenemende emancipatiegraad van Nederlandse moeders: tot enkele jaren geleden scoorde Nederland hier in Europese vergelijkende studies (de Eurobarometers) nog ruim onder de 50% en was daarmee het enige land in de EU dat in meerderheid het concept van 'huisvrouw' onderschreef.

Bovendien geldt dat er nog maar een minderheid van ongeveer 20% het echt oneens is met deze stellingen; de rest is neutraal.

Alleen als het gaat om kinderopvang, liggen die verhoudingen net iets anders: een minderheid van ongeveer een op de vier moeders is het oneens met de stelling dat het goed is voor een kind om naar de opvang te gaan; een grotere groep is neutraal (35%) en slechts 40% vindt dat kinderopvang in het algemeen goed is voor kinderen.

Opvattingen over opvoeding in het algemeen

In de vragenlijst is een aantal uitspraken voorgelegd over twee algemene kwesties:

- de 'Nederlandse opvoeding'
- karakter versus opvoeding, oftewel de 'nature-nurture'-vraag

Met andere woorden: vinden ouders dat ze met opvoeding veel of juist heel weinig kunnen veranderen aan het gedrag van hun kind?

Ik ben de uitzondering...

Wat betreft de algemene kenmerken van de opvoeding in Nederland, vindt de meerderheid van de moeders (56%) dat kinderen tegenwoordig 'te vrij' worden opgevoed; 15% is het daar niet mee eens, en een vrij grote groep antwoordt neutraal. Maar zoals ook al bekend uit andere onderzoeken, zien ouders – in dit geval dus moeders – zichzelf in overgrote meerderheid als uitzondering op de algemene situatie: 85% van de moeders oordeelt positief tot zeer positief over het gedrag van hun eigen kind.

...of is dat gewoon geluk met het karakter van mijn kind?

De meerderheid van de moeders (65%) is van mening dat het goede gedrag van hun kind een gevolg is van hun opvoeding. Een kleine groep (15%) is het daar niet mee eens en de rest is neutraal. Maar er zijn ook resultaten die deze kennelijke onderschrijving van het doorslaggevende belang van opvoeding tegenspreken:

- 46% van de moeders is het eens met de stelling dat je aan het karakter van een kind weinig kunt veranderen (slechts 25% is het echt oneens met die stelling);
- 62% van de moeders onderschrijft de stelling dat hun eigen karakter hen wel eens in de weg zit bij de opvoeding (slechts 5% van de moeders is het echt oneens met die stelling).

Het is duidelijk dat hier sprake is van 'enige inconsistentie' in de grondgedachten over de manier waarop het gedrag van kinderen verklaard kan worden, en dus ook in de manier waarop je het beste zou kunnen opvoeden. Dit komt overeen met de stelling van Wim Sonneveld dat "een opvoeder eigenlijk een stakker is die in het duister tast", die door 43% van de ouders werd onderschreven, hoewel je dan tegelijkertijd als ouders toch tevreden kunt zijn over je eigen kinderen.

Samengevat: de modale Nederlandse moeder is kennelijk voldoende tevreden over het resultaat van haar opvoeding, zonder dat daar nu een zeer scherpe 'formule' onder ligt. Interessant is dat de onderkenning van de eigen 'erfelijke beperkingen' tamelijk breed is, wat in principe als een vorm van zelfreflectie kan gelden: als je jezelf al niet volledig onder controle hebt, kun je dat met je kinderen natuurlijk ook niet verwachten of eisen.

Feiten en opvattingen over de opvoeding van de eigen kinderen

Moeders zien zichzelf vooral als *meevoelers* met hun kinderen: zes van de tien moeders kiezen die eigenschap om zichzelf te beschrijven. Ongeveer evenveel moeders ziet zichzelf echter ook als *consequent*.

Andere eigenschappen die hoog scoren zijn: rechtvaardigheid (38%), aardigheid (36%) en bezorgdheid (32%). Het is duidelijk dat eigenschappen als meevoelen, aardig en bezorgd sterk bij elkaar horen, net zoals consequent en rechtvaardig.

Samengenomen is het ook duidelijk dat moeders een positief beeld van zichzelf hebben als het om hun eigenschappen als opvoeder gaat. Er zijn weliswaar enkele moeders die kiezen voor termen als 'impulsief', 'onzeker' of 'chaotisch', maar dat blijft ruim onder de 10%. Slechts 1 op de

5 moeders vindt zichzelf streng. Interessant is tenslotte ook dat een eigenschap als 'doelgericht' niet meer dan 19% scoort. Dat sluit overigens wel aan bij de meer algemene opvoedingsbeelden van moeders zoals beschreven in de vorige paragraaf: 'doelgerichtheid' gaat uit van een hoge mate van beheersing van het resultaat van de opvoeding, en daar lijken moeders toch niet echt overtuigd van te zijn.

Vinden ouders opvoeden zwaar?

Verreweg de meeste moeders zien opvoeden beslist niet als een zware last: 15% vindt het wel een zware last, maar 65% niet (waarvan 27% zelfs kiest voor 'helemaal niet'), 20% is neutraal.

Als de vraag naar problemen wat ruimer wordt geformuleerd, dan wordt de negatieve groep iets groter: ongeveer een kwart van de moeders heeft regelmatig het gevoel er alleen voor te staan. Evenveel moeders vinden dat hun kinderen zich thuis slechter gedragen dan elders; dat is ook een vorm van belasting die sterk op hen persoonlijk neerkomt, omdat ze die niet kunnen delen. Behalve dan met hun partners en dat zijn inderdaad verreweg de meest genoemde bronnen van ondersteuning: 70% krijgt steun van de partner; 10% zegt die steun niet te krijgen. Slechts 5% van de moeders rapporteert dat ze het regelmatig met hun partner oneens zijn over de opvoeding. Ruim de helft is het vrijwel altijd met elkaar eens (55%), de rest (40%) kiest voor 'soms eens, soms oneens'.

De twee andere belangrijke bronnen van steun liggen ook in het sociale netwerk. Moeders hebben veel aan het advies van vrienden en kennissen (57%) en dat van hun ouders, waarbij de eigen moeder er met 57% het beste afkomt; vaders zijn voor ongeveer een derde van de moeders een belangrijke ondersteuner.

Dat de horizontale en verticale banden ongeveer even belangrijk lijken, zie we terug in de antwoorden op de vraag of moeders ook het opvoedingsgedrag van hun eigen ouders 'nadoen'. Steun en kopieren zijn nadrukkelijk niet hetzelfde: een kwart van de moeders geeft aan dat ze hun kinderen vrijwel hetzelfde opvoeden als zij zijn opgevoed, maar de grote meerderheid doet dat nadrukkelijk niet.

Samengevat: het lijkt erop dat moeders zichzelf zien als meevoelende en aardige opvoeders, die tegelijkertijd ook consequent en rechtvaardig zijn. De meesten kunnen terugvallen op hun sociale omgeving en familie, maar uiteindelijk maken ze hun eigen, zelfbewuste keuzes: het is hun persoonlijke opvoeding waar het om gaat en waar ze kennelijk over het algemeen ook redelijk tevreden over zijn.

5. Verschillen tussen groepen

De moeders in dit onderzoek vertegenwoordigen een zeer brede *range* van Nederlandse moeders: ze zijn van hoog tot laag opgeleid, hebben lage tot hoge inkomens, minder of meer kinderen, verschillende leeftijden, enzovoorts. In de eerste analyses is nagegaan of deze achtergrondkenmerken verschillen opleverden in opvattingen en gedrag op het terrein van ouderschap. Dat bleek alleen maar te gelden voor twee van de kenmerken, namelijk inkomen en vooral opleiding.

Inkomen en opleiding hangen natuurlijk sterk met elkaar samen (moeders met hogere opleidingen hebben overwegend ook hogere inkomens) maar toch gaat die samenhang niet altijd op. Er zijn namelijk ook vragen waarbij de antwoorden verschillen voor opleidingsniveau, maar niet voor inkomen.

Een aardig voorbeeld daarvan is het geven van een beloning door middel van geld. De helft van de moeders met hogere opleidingen (wo en hbo) vindt dat een slecht idee, tegenover maar 30% van de moeders met lagere opleidingen. Er was echter géén verschil in opvatting op dit punt tussen hogere en lagere inkomens!

Meer positieve en minder negatieve gevoelens bij hoger opgeleide moeders

Over het algemeen geeft het onderzoek een consistent beeld, waarbij de verschillen vooral lagen tussen hogere en lagere opgeleiden en diezelfde verschillen iets minder sterk terugkwamen tussen hogere en lagere inkomens. De verschillen leveren samen het beeld op dat hoger opgeleide moeders over het algemeen 'iets beter in hun vel zitten' op grond van zaken als zelfvertrouwen, tevredenheid over hun kinderen en het sociale netwerk, etc.

Enkele concrete verschillen op een rij (steeds met percentages tussen de 10 en de 20% ten gunste van hoger opgeleide moeders). Hoger opgeleiden:

- zijn meer tevreden over het gedrag van hun eigen kinderen;
- hebben meer het idee dat ze het gedrag van hun kinderen konden voorspellen;
- zijn meer eens met hun partners over opvoeding;
- hebben minder het gevoel er alleen voor te staan;
- hebben minder steun aan de eigen ouders;
- hebben minder het gevoel dat opvoeding een zware last is.

Het algemene tevredenheidsverschil komt ook licht, maar consistent naar voren in de *zelfwaardering* van moeders. Lager opgeleide moeders vinden dat ze eigenlijk iets vaker straf zouden moeten geven, maar ze vinden ook iets vaker dat ze hun kind meer zouden moeten belonen. Lager opgeleiden hebben dus een negatiever oordeel over hun eigen gedrag dan hoger opgeleide ouders over de hele linie.

Cultuurverschillen rond belonen en straffen

Ook als het gaat om specifieke beloningen of straffen, zijn er consistente verschillen te zien tussen hoger en lager opgeleide moeders. Het voorbeeld van belonen met geld is hierboven al genoemd, maar het geldt ook voor snoep: 60% van de hoog opgeleide moeders gebruikt dat *niet* als beloningsmiddel, tegenover 45% van de lager opgeleide moeders. Als het gaat om het geven van cadeautjes zien we ongeveer dezelfde verhoudingen: 45% van de hoger opgeleiden geeft geen cadeautjes tegen 35% van de lager opgeleiden. Oftewel:

- lager opgeleide ouders belonen meer materialistisch (met geld en cadeautjes)
- hoger opgeleide ouders belonen meer abstract (met prijzen en knuffelen)

Hoger opgeleide moeders zeggen ook iets vaker dat ze meer belonen dan straffen en ze staan omgekeerd ook positiever tegenover 'derden' die zich met hun kinderen bemoeien: 70% van de hoger opgeleiden vindt dat iemand op straat hun kind mag aanspreken op zijn gedrag, tegenover

50% van de lager opgeleiden. Ook geeft 55% van de hoger opgeleiden aan leerkrachten het recht om te straffen zonder hen te raadplegen, tegenover slechts 25% van de lager opgeleide moeders.

Een boeiend verschil ligt in de redenen voor straf. Hoger opgeleide moeders vinden 'liegen' minder vaak een reden tot straf: 26% tegenover 42% van de lager opgeleide moeders. Omgekeerd is het iemand pijn doen juist voor hoger opgeleide moeders ernstiger dan voor lager opgeleide moeders.

Ook vinden hoger opgeleide moeders veel minder vaak dat een tik geen kwaad kan (20% tegenover 40% van de lager opleiden). Dat laatste spoort met het algemene idee dat in hogere sociale milieus fysiek contact negatiever wordt beoordeeld: 'erover praten' is beter dan 'terugslaan'. Diezelfde voorkeur voor verbaal gedrag zou ook kunnen verklaren dat over liegen juist minder streng wordt geoordeeld: je zou het immers kunnen zien als een vorm van geestelijke gevechtskracht. Die interpretatie is uiteraard speculatief en bovendien gaat het om relatieve verschillen op slechts enkele punten.

In feite is het juist opvallend dat hoger en lager opgeleide ouders het over zoveel zaken relatief eens zijn, in ieder geval nauwelijks verschillen in hun antwoordpatronen als het gaat om belonen en straffen in het algemeen.

Samengevat: de grote meerderheid van de Nederlandse moeders is het zeer eens over datgene wat ze (eigenlijk) zouden moeten doen, namelijk: vooral een meevoelende en zorgzame moeder zijn, die het kind op subtiele wijze stuurt en de gezinssfeer goed houdt via beloningen, die weliswaar consequent en rechtvaardig is bij conflicten, maar het toch eigenlijk zonder straf af zou moeten kunnen.

Tegelijkertijd weten de meeste moeders ook dat dit een 'hoog ideaal' is, waarop ze zelf afdingen met hun opvattingen over de af en toe wel degelijk aanwezige noodzaak van straf, inclusief fysieke straf. Ze ervaren vrijwel allemaal de discrepantie tussen ideaal en werkelijkheid: die tik wordt in veel gezinnen gewoon gegeven. Dat patroon geldt voor de hele bevolking, met de ook uit ander onderzoek naar voren gekomen accentverschillen tussen hoger en lager opgeleiden. Die verschillen zijn echter gradueel. Het zou veel te ver gaan om te stellen dat lager opgeleide moeders echt fundamenteel anders in de opvoeding staan dan hoger opgeleide moeders.

Alle Nederlandse moeders ten slotte, zitten redelijk goed in hun vel, maar zien ook hun eigen beperkingen onder ogen. Ze doen hun best om hun kinderen goed op te voeden, maar beseffen dat ze niet alles zelf in de hand hebben. Ze sturen hun kinderen het liefst met zachte hand, en het liefst in overleg met hun partner, maar deinzen er niet voor terug om de harde hand te gebruiken als dat nodig is. Al met al zijn ze redelijk tevreden over zichzelf én over hun kinderen.